

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa valtion polttoainokeskuksen hallinnassa olevaa omaisuutta perustettavalle osakeyhtiölle

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että valtioneuvosto oikeutettaisiin luovuttamaan valtion liikelaitoksena toimivan valtion polttoainokeskuksen käytössä olevaa omaisuutta perustettavalle turve- ja saha-teollisuutta harjoittavalle valtionemmistöiselle osakeyhtiölle, joka tulisi jatkamaan polttoainokeskuksen toimintaa.

Esitys liittyy valtion vuoden 1984 tulo- ja menoarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Ehdotettu laki on tarkoitus saattaa voimaan välittömästi sen jälkeen, kun eduskunta on hyväksynyt sen.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne

Valtion polttoainokeskus (VAPO) toimii kauppaja- ja teollisuusministeriön alaisena valtion liikelaitoksena, jonka tehtävistä ja organisaatiosta on säädetty valtion polttoainokeskuksesta annetussa asetuksessa (175/68). VAPO:n toimialoina ovat puun hankinta, turpeen tuottaminen ja tuontipolttoaineiden toimittaminen valtion virastoille ja laitoksille. Turvetoimialan päätuotteita ovat jyrshinturpe, palaturpe ja kasvuturpe, minkä lisäksi tuotetaan turpeen jalosteita, kuten turvekoksia ja brikettejä. Puutoimialan päätuotteina ovat halot, polttohake, ratapölkyt, pylvää ja sahatavara. Varsinkin polttohakkeen toimitukset ovat viime vuosina voimakkaasti lisääntyneet. Sahalaitoksia VAPO:lla on seitsemän, joista suurimman, Hankasalmen sahan, tuotantokyky on 170 000 kuutiometriä vuodessa.

VAPO:n toimintaa johtavat kauppaja- ja teollisuusministeriön määräämä johtokunta ja ministeriön ottama toimitusjohtaja. Henkilökunta on yksityisoikeudellisessa työsopimussuhteessa valtioon. VAPO:n palveluksessa on noin 600 toimi-

henkilöä. Henkilökunnan määrä muutoin vaihtelee eri vuodenaikoina siten, että se, urakoitsijat mukaanlukiin, on vähimmillään noin 2 800 ja enimmillään 4 500.

VAPO:n kokonaismyynti vuonna 1982 oli yhteensä noin 574 miljoonaa markkaa. Myynnistä 3/4 suuntautuu nykyään valtion sektorin ulkopuolelle, turvetuotteiden myynti lähes kokonaan. Turvetoimialan osuus myynnistä oli lähes puolet. VAPO:n toiminta onkin yhä enemmän keskittynyt turvetoimialan kehittämiseen ja mainittu myyntiosuus on jatkuvasti vuosittain kasvanut. Toteuttaessaan valtioneuvoston vuonna 1974 hyväksymää turvetuotanto-ohjelmaa, jossa tuotantavoitteeksi asetettiin 20 miljoonaa kuutiometriä vuodessa, VAPO on luonut perustan turpeen tuotannolle teollisessa mittakaavassa. Vuonna 1982 VAPO tuotti yhteensä noin 16 miljoonaa kuutiometriä turvetta. Polttoturvekäyttöön valmisteltu suoala on nykyisellään kasvanut siihen laajuuteen, että nykyisen ja arvioidun kulutuksen mukaista tuotantoa voitaisiin ylläpitää ja kehittää taloudellisesti itsenäisesti toimivassa yksikössä.

2. Ehdotetut muutokset

Eräistä liikelaitosmuodossa harjoitettavan toiminnan tarjoamista eduista huolimatta on tämän laatuisten toiminnan kannattavuuden ja tehokkuuden parantamisen yhtenä edellytyksenä pidetty suurempaa joustavuutta kuin nykyisessä organisaatiomuodossa on mahdollista. VAPO:n toiminnan organisointivaihtoehtoja koskevien selvitysten perusteella on hallitus päätenyt esittämään valtion polttoainekeskuksesta muodostettavaksi valtionenemmistöinen osakeyhtiö. Lähtökohdina osakeyhtiön muodostamiselle ovat arviot siitä, että toiminta on vuodesta 1983 alkaen ja myös pitkällä aikavälillä liiketaloudellisesti kannattavaa. Turvetuotannon hillityllä kasvulla ja tehokkaiden kehittämistoimenpiteiden avulla yhtiöllä onkin edellytyksiä jatkuvaan kannattavaan toimintaan osakeyhtiönä.

Muodostettavan valtionenemmistöisen osakeyhtiön toimialana olisi turveteollisuuden harjoittaminen sekä turpeen ja sitä korvaavien polttoaineiden tuotanto ja myynti, turvealaan liittyvä kone- ja laitevalmistus sekä mekaaninen puunjalostus. Yhtiön osakepääoma olisi 100 miljoonaa markkaa, jonka valtio merkitsisi kokonaisuudessaan luovuttamalla yhtiölle VAPO:n hallussa olevaa valtion omaisuutta apporttina. Perustettavalle yhtiölle luovutettaisiin VAPO:n käyttö- ja vaihto-omaisuus lukuun ottamatta Varkauden kaupungissa sijaitsevaa öljyvarastoa, joka siirrettäisiin vastikkeetta valtion varmuusvarastorahastoon. Lisäksi siirrettäisiin yhtiölle oikeus myyntisaamisiin ja vastuu liikelaitoksen veloista siten, että yhtiö on velvollinen tilittämään valtiolle 31.3.1984 mennessä siirtoajankohdan myyntisaamisten ja velkojen erotuksen 20 miljoonan markan ylittävältä osalta. Omaisuus luovutettaisiin yhtiölle tuotannon jatkumiseen perustuvasta käyvästä arvosta, joka on arvioitu tällä hetkellä noin 700 miljoonaksi markaksi. Tästä 300 miljoonaa markkaa jäisi yhtiön velaksi valtiolle, 100 miljoonaa markkaa muodostaisi valtion osakepääomasijoituksen ja loppuosa yhtiön vapaaseen omaan pääomaan luettavan rahaston. Velan korko olisi enintään 2,5 prosenttisyksikköä alempi kuin Suomen Pankin peruskorko, kuitenkin vähintään 6 %, ja takaisinmaksuaika 15 vuotta, joista ensimmäinen vuosi lyhennyksistä vapaa.

Perustettava yhtiö jatkaisi turpeen jatkojalostuksen ja turvealan teknologian edistämiseen tähtäävän tutkimus- ja kehitystoiminnan ylläpitämiseksi liikelaitokselle rakennettujen jalostuslaitosten toimintaa markkinoiden sallimassa laajuudes-

sa. Laitosten toiminta on toistaiseksi osoittautunut liiketaloudellisesti kannattamattomaksi, minkä vuoksi kyseiset jalostuslaitokset siirrettäisiin yhtiölle ilman pääoma-arvoa.

Yhtiön organisaatio mukautettaisiin vastaamaan markkinoilla vallitsevaa kysyntää ja sen mukaista soiden valmistelutarvetta. Kyseisen organisaation mukainen liikelaitoksen henkilökunta siirtyisi osakeyhtiön palvelukseen niin sanottuina vanhoina työntekijöinä. Siirtymähetkellä VAPO:n palveluksessa olevan vakinaisen henkilöstön palkka-, eläke- ja muut etuudet tultaisiin säilyttämään sillä valtion palveluksessa olleita etuuksia vastaavina.

Turpeen kaupallisen toimitusvarmuuden turvaamiseksi yhtiön tulisi ylläpitää riittävää ylivuotista tuotevarastoa, jonka kustannusvaikutukset otettaisiin turpeen hinnoittelussa huomioon. Liiketaloudellisilla näkökohdilla perusteltu soiden valmistelutarve tulisi vastaisuudessa olemaan noin 2 000 hehtaaria vuosittain. Valmistelun rahoittaisi yhtiö itse. Polttoainetoimitusten jatkuminen valtion laitoksille voidaan varmistaa asiakkaiden erityisvaatimukset huomioon ottavin kaupallisin sopimuksin.

VAPO:n muuttaminen valtionenemmistöiseksi osakeyhtiöksi ei edellytä valtion tulo- ja menoarvion otettavaksi erillistä määrärahaa, sillä yhtiölle luovutettava valtion omaisuus tulisi vastaamaan osakepääomaa, velkaa ja valtion muuta sijoitusta. Muutoksen yhteydessä tulisivat kuitenkin polttoainekeskusta varten osoitetut määrärahat poistettaviksi valtion tulo- ja menoarviosta. Uusina erinä tulo- ja menoarvion tulisivat valtiokonttorin maksettavaksi jäävät vanhojen työsuhteiden mukaiset eläkkeet sekä toisaalta tulo- puolelle yhtiölle jäävän pitkäaikaisen valtion lainan lyhennykset ja korko. Yhtiölle korvattavien eläkemenojen määräksi on vuodelle 1984 arvioitu 4 miljoonaa markkaa. Valtiolle lainapääomasta kertyy korkotuloja nykyisen korkotason mukaan 21 miljoonaa markkaa vuonna 1984, jolloin velkaa ei vielä lyhennetä.

Perustettavan osakeyhtiön toiminta järjestettäisiin yleisten liikeperiaatteiden mukaisesti. Yhtiömuotoisena sen toiminta jäisi valtion tulo- ja menoarvion ulkopuolelle, minkä tulisi helpottaa päätöksenteon nopeutta sekä lisätä tehokkaan ja kannattavan toiminnan edellyttämää liikkumavaraa.

Organisaatiomuutoksen edellyttämät toimenpiteet pyrittäisiin toteuttamaan siten, että osakeyhtiö voisi aloittaa toimintansa vuoden 1984 alussa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

Uuteen yritysmuotoon siirtyminen järjestettäisiin käytännössä siten, että valtioneuvosto luovuttaisi perustettavalle osakeyhtiölle valtion polttoainokeskukselle kuuluvan käyttö- ja vaihto-omaisuuden velkoineen ja sitoumuksineen Varkauden öljyvarastoa lukuunottamatta sekä tietyn määrän rahoitusomaisuutta. Valtioneuvosto määräisi tätä tarkoitusta varten myös omaisuuden arvon ja luovutusehdot, kuten edellä on mainittu.

Valtion polttoainekeskuksen omaisuuteen sisältyy kiinteää omaisuutta, jonka luovuttaminen hallitusmuodon 74 §:n mukaan edellyttää laissa annettua suostumusta. Tämän vuoksi ja edellä tarkoitettujen muiden järjestelyjen aikaansaamiseksi ehdotetaan annettavaksi laki, jolla valtioneuvosto määräämillään ehdoilla oikeutettaisiin luovuttamaan VAPO:n käytössä olevaa omaisuutta sen toimintaa jatkamaan perustettavalle osakeyhtiölle. Luovutusvaltuudet sisältyvät lakiehdotuksen 1 ja 2 §:ään.

Perustettavalle yhtiölle luovutettava kiinteä omaisuus käsittää noin 1 300 siitä erikseen laaditusta luettelosta ilmenevää erillistä maa-alueita, joiden yhteenlaskettu pinta-ala on 31 000 hehtaaria. Näistä enin osa, 1 280 aluetta, on turvetuotantoalueita. Sahojen ja jalostuslaitosten käytössä on noin 300 hehtaaria sekä toimistokiinteistöinä ja muihin tarkoituksiin noin 10 hehtaaria. Kiinteän omaisuuden käyväksi arvoksi on arvioitu 60 milj. markkaa. Muusta yhtiölle luovutettavasta omaisuudesta huomattavimman erän muodostavat valmisteet, jotka on arvioitu noin 190 miljoonan markan arvoisiksi. Huomattavia omaisuuseriä ovat myös rakennukset ja rakennelmat, 100 miljoonaa markkaa, koneet ja kalusto, 148 miljoonaa markkaa, ja turvetuotannon valmistelutyöt, noin 134 miljoonaa markkaa. Pienemmät omaisuuserät mukaan lukien on koko omaisuus-

den määrä arvioitu noin 700 miljoonaksi markaksi. Luovutuksen ulkopuolelle jäävän öljyvaraston kirjanpitoarvoksi on arvioitu noin 132 miljoonaa markkaa.

Lakiehdotuksen 1 §:n mukaan perustettavaan yhtiöön sovellettaisiin voimassa olevan osakeyhtiölain säännöksiä ehdotetussa laissa säädetyin rajoituksin. Tällainen rajoitus sisältyy 3 §:ään, jonka mukaan yhtiön osakkeita voi omistaa ja hallita vain valtio. Yhtiön perustaisi valtio yksin ja kun tarkoituksena on, ettei osakas pohjaa tul-taisi myöhemminkään laajentamaan, on asiaa koskevaa säännöstä pidetty tarpeellisena.

Asian luonteen johdosta hallitus katsoo, että kiinteistöjen luovutuksesta laadittavien asiakirjojen tulisi olla, kun lainhuutoa haetaan, leimaverosta vapaat. Lakiehdotukseen sisältyy tästä säännös (4 §).

VAPO:lla on käytössään huomattava määrä turvetuotantoon tarvittavia maa-alueita vuokrasopimusten perusteella. Nämä siirtyisivät perustettavalle yhtiölle vuokrasopimusten sallimissa rajoissa.

2. Voimaantulo

Esitys liittyy vuoden 1984 tulo- ja menoarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Käytännön syistä perustettavan yhtiön tulisi aloittaa toimintansa 1 päivänä tammikuuta 1984. Perustamiseen liittyvät valmistelevat toimenpiteet olisi siten voitava suorittaa ja yhtiö merkitä kaupparekisteriin ennen vuoden 1983 loppua. Laki on tarkoitus saattaa voimaan heti sen jälkeen, kun eduskunta on sen hyväksynyt.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

L a k i

valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa valtion polttoainekeskuksen hallinnassa olevaa omaisuutta perustettavalle osakeyhtiölle

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Valtioneuvosto oikeutetaan luovuttamaan valtion polttoainekeskuksen hallinnassa olevaa omaisuutta maa-alueineen ja niillä sijaitsevine rakennuksineen ja laitteineen perustettavalle turve- ja sahateollisuutta harjoittavalle osakeyhtiölle. Yhtiöön sovelletaan voimassa olevan osakeyhtiölain säännöksiä tässä laissa säädetyin rajoituksin.

2 §

Valtioneuvosto määrää luovutettavan omaisuuden arvon sekä sen, mikä osa arvioidusta omaisuudesta pannaan yhtiöön osakkeita vastaan,

mikä osa rahastoidaan yhtiön vapaaksi omaksi pääomaksi ja mikä osa jää yhtiön velaksi valtiolle.

3 §

Yhtiön osakkeita voi omistaa ja hallita vain valtio.

4 §

Yhtiö on vapaa leimaverosta, joka leimaverolain mukaan on suoritettava tässä laissa tarkoitettua omaisuutta koskevasta luovutuskirjasta.

5 §

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 198 .

Helsingissä 7 päivänä lokakuuta 1983

Tasavallan Presidentti
MAUNO KOIVISTO

Ministeri Jermu Laine